

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taloudellinen katsaus

Kevät 2020

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2020:31

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:31

Taloudellinen katsaus

Kevät 2020

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-336-6

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	16.4.2020
Tekijät	Kansantalousosasto	
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, kevät 2020	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:31	
Diaari/hankenumero	-	Teema Talousnäkymät
ISBN PDF	978-952-367-336-6	ISSN PDF 1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-336-6	
Sivumäärä	34	Kieli Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys	
Tiivistelmä	<p>Koronaviruspandemia ja toimet sen leviämisen estämiseksi ovat sekoittaneet ihmisten arkirutiinit, ajaneet yrityksiä ahdinkoon ja kääntäneet talousennusteet ylösalaisin kaikkialla maailmassa. Muutos on ollut ennennäkemättömän suuri ja nopea. Eikä Suomi ole poikkeus.</p> <p>Koronavirus iskee lujaa Suomen talouteen. Arvioimme, että talous supistuu 5,5 % tänä vuonna, kun kysyntä vientimarkkinoilla hyytyy rajusti ja viruksen leviämistä estävät sulkutoimet rajoittavat liikkumista ja liiketoimintaa Suomessa. Ennusteessa oletetaan, että taloudellista aktiviteettia rajoittavat toimenpiteet kestävät 3 kuukautta. Tämän jälkeen kasvu elpyy ja BKT:n arvioidaan kasvavan 1,3 % vuosina 2021 ja 2022. Koska arviot koronaviruksen leviämistä estävien rajoitteiden kestosta muuttuvat, tulevan kehityksen ennustaminen on poikkeuksellisen epävarmaa.</p> <p>Kysyntäeristä kaikki supistuvat, eniten vienti. Myös yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit vähentyvät voimakkaasti. Kokonaiskysynnän alentuessa inflaatio ja ansiotason nousuvauhti hidastuvat.</p> <p>Talous alkaa toipua varsin nopeasti akuutin kriisin päätyttyä, mutta toipuminen on eri tahtista. Vienti toipuu maailmantalouden kysynnän vetämänä ja kulutus kääntyy kasvuun työllisyyden laskun päättyessä. Investointien toipuminen kestää hivenen pidempään.</p> <p>Julkinen talouden alijäämä ja velka kääntyvät nopeaan kasvuun tänä vuonna. Tuotannon supistuminen ja hallituksen päättämät talouden tukitoimet heikentävät julkista taloutta. Julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna lähes 14 mrd. eurolla 16,6 mrd. euroon eli 7,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Näkyvässä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä lähivuosina.</p>	
Kustantaja	Valtiovarainministeriö	
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	16.4.2020
Författare	Ekonomiska avdelningen	
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, kevät 2020 (Ekonomisk Översikt, våren 2020)	
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2020:31	
Diarie-/ projektnummer	-	Tema Ekonomiska utsikter
ISBN PDF	978-952-367-336-6	ISSN PDF 1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-336-6	
Sidantal	34	Språk Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling	
Referat	<p>Coronaviruspandemin och åtgärderna för att stoppa spridningen av den har skapat oreda i människors vardagsrutiner, försatt företag i trångmål och vänt upp och ned på de ekonomiska prognoserna i hela världen. Förändringen har varit exceptionellt stor och snabb. Finland är inget undantag.</p> <p>Coronaviruset slår hårt mot Finlands ekonomi. Finlands ekonomi beräknas minska med 5,5 procent i år, då efterfrågan på exportmarknaden kraftigt stagnerar och de begränsande åtgärder som vidtagits för att stoppa virusets spridning hindrar rörligheten och affärsverksamheten i Finland. Enligt prognosen kommer de åtgärder som begränsar den ekonomiska aktiviteten att vara i tre månader. Efter det återhämtar sig tillväxten och BNP beräknas öka med 1,3 procent åren 2021 och 2022. Eftersom uppskattningarna över hur länge begränsningarna för att förhindra coronavirusets spridning kommer att vara i kraft ändras dagligen, är det ytterst osäkert att förutse den framtida utvecklingen.</p> <p>Alla efterfrågeposter minskar, exporten mest. Också den privata konsumtionen och de privata investeringarna minskar kraftigt. När den totala efterfrågan minskar avtar också inflationen och höjningen av inkomstnivån.</p> <p>Ekonomi börjar återhämta sig relativt snabbt efter den akuta krisen, men återhämtningen sker i annan takt. Exporten återhämtar sig till följd av efterfrågan inom världsekonomin och konsumtionen börjar öka när sysselsättningen inte längre minskar. Återhämtningen i fråga om investeringar tar en något längre tid.</p> <p>Underskottet i de offentliga finanserna och skulden börjar öka snabbt i år. Minskningen av produktionen och de ekonomiska stödåtgärder som regeringen beslutat om försvagar den offentliga ekonomin. Underskottet i de offentliga finanserna ökar i år med nästan 14 miljarder euro till 16,6 miljarder euro, dvs. 7,2 procent i förhållande till BNP. Den synliga ekonomiska tillväxten räcker inte till för att återställa saldot i de offentliga finanserna och de offentliga finanserna kommer att uppvisa ett klart underskott under de närmaste åren.</p>	
Förläggare	Finansministeriet	
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Finance	16 April 2020	
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, kevät 2020 (Economic Survey, Spring 2020)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2020:31		
Register number	-	Subject	Economic Prospects
ISBN PDF	978-952-367-336-6	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-336-6		
Pages	34	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development		
Abstract	<p>The coronavirus pandemic and the measures taken to contain it have plunged people's daily routines into chaos and caused companies to run into distress, while at the same time global economic forecasts have suddenly become out of date. The change has been unprecedented in its speed and scale. Finland is no exception.</p> <p>Coronavirus will hit the Finnish economy hard. Our estimate is that the economy will contract by 5.5% this year as the demand in the export markets will collapse and the measures introduced to contain the virus will restrict mobility and business operations in Finland. The assumption in the forecast is that the measures restricting the level of economic activity will remain in place for three months. This will be followed by a recovery and Finland's GDP is expected to grow by 1.3% in 2021 and 2022. As the estimates concerning the duration of the measures taken to containing coronavirus are constantly changing, it is exceptionally difficult to make any predictions about the future.</p> <p>All demand items will contract, and the exports will be hardest hit. There will also be a substantial decline in private consumption and private investments. As the total demand falls, the inflation rate will slow down and earnings will no longer rise as rapidly as before.</p> <p>The acute crisis will be followed by a rapid recovery but not all sectors of the economy will recover at the same pace. Driven by global demand, Finnish exports will recover and as employment is no longer falling, there will be an upturn in consumption. The recovery of investments will take slightly longer.</p> <p>General government deficit and debt will rise rapidly this year. Shrinking output and the Government measures to support the economy will weaken general government finances. Finland's general government deficit will grow by nearly EUR 14 billion this year, reaching EUR 16.6 billion or 7.2% of GDP. The economic growth expected in the foreseeable future will not be enough to balance the general government budgetary position and Finland's general government finances will remain substantially in the deficit in the coming years.</p>		
Publisher	Ministry of Finance		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Taloudellinen katsaus kevät 2020

Katsauksessa esitetään vuosien 2020–2022 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2024 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen maaliskuussa 2020 julkaisemat, vuotta 2019 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 26.3.2020 mennessä. Kokonaistaloudellisessa ennusteessa on otettu huomioon hallituksen kehysneuvotteluissa 8.4.2020 tehdyt päätökset.

Helsingissä huhtikuussa 2020

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden yksikön päällikkö

Sisältö

Taloudellinen katsaus kevät 2020	6
Esipuhe	8
Johdanto	10
Suomen kokonaistuotanto kääntyy jyrkkään laskuun	13
Yksityinen kulutus vähenee voimakkaasti tänä vuonna.....	15
Investointiympäristö on erittäin epävarma	16
Ulkomaankauppa hiipuu pandemian seurauksena.....	18
Pandemia vaikuttaa syvästi maailmantalouteen.....	23
Työttömyys kääntyy nousuun	25
Kuluttajahintojen nousu hidastuu	27
Palkkaliikumukset joustavat suhdanteen heikentyessä	28
Julkinen talous heikkenee voimakkaasti	29
KEHIKOT:	
Koronaviruksen talousvaikutukset.....	19
Koronavirusepidemian haittojen vähentämiseksi päätetyt toimet.....	32

ESIPUHE

Koronaviruspandemia ja toimet sen leviämisen estämiseksi ovat sekoittaneet ihmisten arkirutiinit, ajaneet yrityksiä ahdinkoon ja kääntäneet talousennusteet ylösalaisin kaikkialla maailmassa. Muutos on ollut ennennäkemättömän suuri ja nopea. Eikä Suomi ole poikkeus.

Koronavirus iskee lujaa Suomen talouteen. Arvioimme, että talous supistuu 5½ % tänä vuonna, kun kysyntä vientimarkkinoilla hyytyy rajusti ja viruksen leviämistä estävät sulkutoimet rajoittavat liikkumista ja liiketoimintaa Suomessa.

Toimialat ottavat iskun vastaan eri intensiteetillä. Suurin isku kohdistuu yksityisiin palveluihin, teollisuuteen ja rakentamiseen, vähemmin tukku- ja vähittäiskauppaan ja energia- ja vesihuoltoon. Majoitus-, ravitsemus- ja matkailualalla tuotantoa ei synny juuri lainkaan sulkutoimien voimassa ollessa. Julkisten palveluiden tuotanto luonnollisesti kasvaa.

Kyyti on yhtä lailla kylmää julkisessa taloudessa. Julkisen talouden alijäämä kasvaa 16,6 mrd. euroon tänä vuonna. Tuotannon, työllisyyden ja kulutuksen syöksy leikkaa verotuloja ja kasvattaa etuusmenoja. Lisäksi toimet epidemian vaikutusten lieventämiseksi maksavat useita miljardeja julkiselle taloudelle. Alijäämien myötä julkisen talouden velka kasvaa lähes 10 prosenttiyksiköllä 69 prosenttiin suhteessa BKT:hen tänä vuonna. Vuonna 2024 velkasuhde olisi jo lähes 80 %.

Arviossamme oletamme, että sulkutoimet ovat voimassa ja tehoavat 3 kuukauden ajan maaliskuun puolivälistä kesäkuun puoliväliin. Toimien purkauduttua kasvu palautuu aiempaan vauhtiinsa vähitellen toisen vuosipuoliskon aikana.

Paluu kasvu-uralle edellyttää, että yrityksiä ja työllisyyttä tuetaan sulkutoimien aikana. Tuella ei kyetä estämään tuotannon supistumista vuoden toisella neljänneksellä. Tukea tarvitaan estämään talouden tuotantopotentiaalın tuhoutumista akuutin kriisin aikana, jotta talouden toimeliaisuuden olisi mahdollista viritä nopeasti entisenlaiseksi sen jälkeen, kun liikkumiselle ja liiketoiminnalle asetetut rajoitteet puretaan.

Toisinkin voi käydä. Riskihaarukka perusuran ympärillä on leveä ja erityisen vino perusuraa heikomman kehityksen suuntaan.

Tuotanto supistuu perusuraa enemmän, jos sulkutoimet ovat voimassa pidempään kuin 3 kk joko Suomessa tai suomalaisen tuotantoon välituotteita tarjoavissa tai suomalaisen tuotannon tuotteita kysyvissä maissa tai jos tuet eivät riitä estämään talouden tuotantopotentialin tuhoutumista laajassa mitassa. Esimerkiksi OECD:n arvion mukaan sulkutoimien pidentäminen yhdellä kuukaudella maksaa noin 2 % BKT:stä menetettynä tuotantona.

Toisaalta jos sulkutoimien voimassa ollessa patoutunut kysyntä purkautuisi nopeasti ja voimakkaasti sulkutoimien päätyttyä, tuotanto voisi kasvaa selvästi ennustettua nopeammin v. 2021.

Kaikki on kiinni siitä, kuinka syvälle taloudessa sukellaan ja kuinka pitkään ollaan sukelluksissa. Sitä ei tiedä vielä kukaan. Riski on, että talouden sukelluksen pitkittyessä yhteiskunnasta uhkaa loppua happi.

Valtio on ottanut vahvan etunojan pitääkseen talouden pyöriä pyörimässä ja saatellakseen sulkutoimien vuoksi vaikeuksiin joutuneita yrityksiä kuilun yli. Ja hyvä niin. Elinkelpoisten yritysten päätyminen konkurssiin ja lomautusten muuttuminen pitkittyneeksi työttömyydeksi olisi inhimillisesti onnetonta ja hidastaisi talouden toipumista hyvin pitkän aikaa.

Laskun maksun aika tulee eteen vääjäämättä. Kun kriisin akuutti vaihe on ohi, on entistä tärkeämpää etsiä ratkaisuja, joilla talouden voimavarat saadaan laajempaan ja tehokkaampaan käyttöön ja julkinen talous vakautettua.

Kysymys on silloin siitä, miten talouteen saadaan lisää investointeja, työllisyyttä ja kasvua, joiden avulla julkisen vallan velvoitteet kyetään hoitamaan edelleen ikääntyvässä Suomessa.

Johdanto

Taloudellisesta näkökulmasta koronaviruspandemia on globaali häiriö, joka heikentää talouden aktiviteettia kaikkialla. Kyseessä on ensisijaisesti Kiinasta lähtenyt negatiivinen tarjontashokki, joka leviää taloudessa globaalien tuotantoketjujen kautta, mutta myös suuri negatiivinen kysyntäshokki. Ihmisten vapaata liikkumista sekä yritysten toimintaa rajoittavilla päätöksillä on merkittäviä taloutta supistavia vaikutuksia ympäri maailman.

Negatiiviset vaikutukset ovat sitä suurempia mitä laajemmalle virus leviää, mitä useampi sairastuu ja etenkin, mitä mittavampiin ja pidempikestoisempiin sulkutoimiin ryhdytään viruksen leviämisen estämiseksi. Ennusteessa oletetaan, että taloudellista aktiviteettia rajoittavat toimenpiteet kestävät 3 kuukautta. Arviot koronaviruksen leviämistä estävien rajoitteiden kestosta tarkentuvat koko ajan, mikä tekee tulevan kehityksen arvioimisen poikkeuksellisen epävarmaksi.

Kansainvälisen talouden hiipuminen alkoi Kiinan talouden voimakkaalla supistumisella jo tämän vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Vaikka talouskasvu elpyy vuoden jälkipuoliskolla, Kiinan talous supistuu 2 % v. 2020. Taloudellinen aktiviteetti on vähentynyt Euroopassa voimakkaasti. Myös Yhdysvalloissa talouskasvu kääntyy negatiiviseksi, kun pandemian keskus siirtyy sinne. Kaiken kaikkiaan maailman kokonaistuotanto supistuu noin 2 % kuluvana vuonna. Myös maailman tavarakauppa kärsii aktiviteetin rajoituksista vuoden alkupuoliskolla. Koko vuoden tasolla maailmankauppa supistuu 5 % edellisvuodesta.

Suomen bruttokansantuote supistuu 5,5 % v. 2020. Koronaviruksen vaikutuksen oletetaan hiipuvan ja talouden kasvun elpyvän varsin nopeasti loppuvuonna. BKT:n arvioidaan kasvavan 1,3 % vuosina 2021 ja 2022.

Maailmankaupan supistuminen vuoden 2020 alussa pienentää sekä Suomen vientiä että tuontia. Suomalaiset vientiyritykset ovat tiiviisti kytkeytyneitä kansainvälisiin tuotantoketjuihin ja useiden yritysten tuotanto on riippuvaista muualta maailmasta tuoduista komponenteista. Suomen ulkomaankauppa toipuu muun maailman vanavedessä vuoden 2020 loppupuoliskolla.

Koronaviruksen vuoksi käyttöön otetut sulkutoimet heikentävät yksityistä kulutusta merkittävästi tänä vuonna. Yksityinen kulutus supistuu 4 %. Erityisesti palveluiden kulutus vähenee maaliskuusta alkaen. Lomautusten ja työttömyyden nousun aiheuttama ostovoiman heikentyminen vähentää myös tavaroiden kulutusta. Päivittäistavaroiden kulutus hidastuu kulutusluokittaisesta kulutuksesta vähiten.

Suomen investointiympäristö on koronaviruspandemian takia erittäin epävarma. Epävarmat näkymät voivat siirtää investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Yksityiset investoinnit supistuvat tänä vuonna 10 %. Maailmantalouden epävarmuus supistaa etenkin kone- ja laiteinvestointeja sekä lykkää jo suunniteltujen investointikohteiden aloituksia myöhemmäksi.

Työllisten määrä pienenee maailmanlaajuisen tartuntatauti-epidemian sulkiessa liiketoimintoja ja maiden välisiä rajoja. Työllisyys supistuu tänä vuonna 2 %, ja työllisyysasteen ennakoitaan alenevan runsaaseen 71 prosenttiin.

Työllisyyden laskun vetämänä työttömien määrä kasvaa selvästi ja työttömyysaste nousee 8 prosenttiin v. 2020. Jos epidemian torjuntarajoitukset osoittautuvat lyhytaikaisiksi, lomautetut voivat palata töihin pian ja työttömyyden nousu voi jäädä maltilliseksi.

Vuosina 2021–2022 maailmankauppa palautuu kriisiä edeltävälle kasvu-uralle ja Suomen viennin kasvu elpyy vientimarkkinoiden kysynnän vetämänä. Lyhytkestoisen kriisin ei oleteta heikentävän talouden vientisektoria pysyvästi. Myös yksityisen kulutuksen kasvu normalisoituu ja seuraa reaalityulojen 1½ prosentin kasvua. Yksityiset investoinnit toipuvat hitaammin, sillä metsäteollisuuden suurhankkeet ovat lykkääntymässä ja asuinrakennusinvestoinnit jatkavat supistumistaan. Vuoden 2022 BKT:n kasvua tukee eniten se, että asuinrakennusinvestointien väheneminen päättyy. Talouskasvun nopeutuminen ja nimellispalkkojen vaisu nousu alkavat kohentaa työvoiman kysyntää vähitellen vuosina 2021–2022. Samalla työikäinen väestö vanhenee ja työllisyysaste kohoaa 72 prosenttiin v. 2022.

Vuosina 2023-2024 talouskasvun arvioidaan hidastuvan alle yhteen prosenttiin. Hidastuminen johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä. Talouden kasvupotentiaalia heikentää työikäisen väestön jatkuva väheneminen sekä rakenteellinen työttömyys. Lisäksi investointiaste supistuu, mikä heikentää pääomakantaa ja talouden kasvupotentiaalia. Myös talouden kokonaistuottavuuden kasvu on vaikeaa.

Julkinen talous heikkenee tänä vuonna voimakkaasti. Suhdanteen nopea heikkeneminen supistaa verotuloja ja kasvattaa työttömyysmenoja. Lisäksi alijäämää kasvattavat toimet koronaepidemian vaikutusten lieventämiseksi. Tulojen ja menojen välinen epätasapaino kasvaa 16,6 mrd. euroon.

Kaikki julkisen talouden sektorit ovat alijäämäisiä. Valtiontalous heikkenee taantumien ja elvytystoimien vuoksi eniten. Paikallishallinnon talous kiristyy edelleen viime vuoden jo valmiiksi vaikeasta tilanteesta. Sosiaaliturvarahastot painuvat alijäämäisiksi ensimmäistä kertaa koskaan, kun työttömyyden ja lomautusten lisääntyminen kasvattaa etuusmenoja ja työeläkemaksua alennetaan.

Ensi vuonna julkisen talouden alijäämä pienenee, kun talouskasvu elpyy ja koronaepidemian vaikutusten lieventämiseksi toteutettavat toimet päättyvät. Julkisen talouden tila ei kuitenkaan toivu entiselleen. Julkisen talouden arvioidaan olevan v. 2024 edelleen selvästi yli 9 mrd. euroa alijäämäinen.

Julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy jyrkkään kasvuun. Vuoteen 2024 mennessä velan arvioidaan kasvavan viime vuoden vajaasta 60 prosentista lähes 79 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Suomen kokonaistuotanto kääntyy jyrkkään laskuun

Suomen talous heikkeni jo viime vuoden lopulla. Talouskasvu jäi ennustetusta ja tuotanto oli vain prosentin verran edellisvuotta korkeammalla. Lähtökohdat tähän vuoteen ja siten vaikean pandemian aiheuttamaan kriisiin olivat jo ennalta huonot. Kaikki päätoimialat pitivät jo tammikuussa suhdannenäkymiä heikkoina. Vain palvelualalla myyntiodotus oli kasvussa. Tuolloin arviot eivät vielä sisältäneet korona-vaikutusta.

Nyt syntyneessä kriisissä vaikutusten arvioidaan olevan suurimmillaan vuoden toisella neljänneksellä ja jo kolmannelle neljännekselle ennustetaan suhteellisen rivakkaa toipumista. Liikkumisrajoitukset ja jo ennen niiden asettamista syntynyt vapaaehtoinen varovaisuus vähensivät kysyntää myös ensimmäisellä neljänneksellä. Tuotannon arvioidaan supistuvan tänä vuonna kokonaisuudessaan 5,5 %. Vuosille 2021 ja 2022 ennustetaan palautumista keskimäärin 1,3 prosentin arvonlisäyksen kasvuun.

Pandemian välittömät vaikutukset ovat voimakkaimmat juuri palvelualoilla. Ravintoloiden, majoituksen ja monien muiden palveluiden kysyntä on romahtanut. Romahdus on niin iso, ettei se kompensoidu loppuvuoden suhteellisen nopeaksi ennustetulla kasvulla. Kysynnän heikkous vie palvelut koko vuoden osalta yli 5 prosentin laskuun. Julkisten palveluiden ennustetaan kasvavan tänä vuonna erityisesti terveydenhuollon satsausten vuoksi.

Teollisuuden tuotanto reagoi kansainvälisen kaupan laskuun sekä ongelmiin erilaisten komponenttien saannissa. Voimakkaasti reagoi myös metsäteollisuus, jota rasittaa jo ennestään Keski-Euroopan metsätuhoista seurannut tukkipuun tarjonnan kasvu ja toisaalta lauha sää, mikä on heikentänyt korjuuta kotimaassa. Metsäteollisuuden myynnin odotukset ja tuotanto olivat jo tammikuussa 10 prosentin laskussa. Koko teollisuuden tuotannon ennustetaan vähenevän 6 % tänä vuonna. Suomen teollisuuden jalostusarvosta koneiden ja laitteiden vienti on noin 10 %. Kun investoinnit maailmanlaajuisesti heikkenevät, tilausten voimakas lasku on todennäköisesti edessä myös metalliteollisuudessa. Teollisuustuotanto toipuu kuitenkin nopeasti ja ennusteen jatkovuosina kasvu lähestyy kahden prosentin keskimääräistä pitkän aikavälin kasvuvauhtiaan.

Rakennusalalle koronan vaikutukset voivat näkyä työvoiman saannin vaikeutumisenä, materiaalipulana sekä suunniteltujen uusien rakennushankkeiden aloitusten lykkäyksiä. Korjausrakentamiseen voi myös tulla hankkeiden viivästyksiä. Rakentamisen väheneminen tulee ennusteessa ensi sijassa rakennuslupien jo toteutuneesta voimakkaasta laskusta. Rakentamisen ennustetaan vähenevän myös ensi vuonna ja kääntyvän uudelleen kasvuun vasta v. 2022.

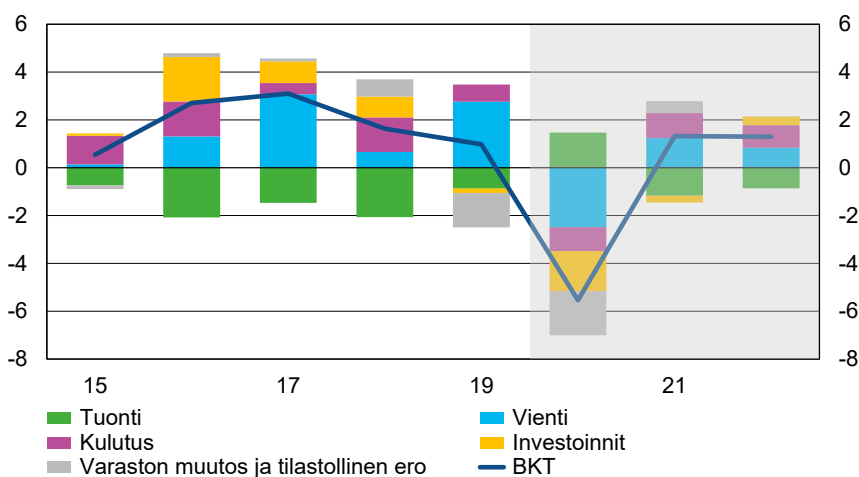
Alkutuotanto vähenee perusurassa niin ikään erityisesti metsätalouden voimakkaan ja josin alkuvuonna toteutuneen supistumisen takia. Metsän hakkuut vähenevät metsäteollisuuden heikon kehityksen seurauksena. Ennusteen jatkovuosina kasvuvauhti on lähellä 2000-luvun keskimääräistä vauhtiaan.

Viime vuonna koko talouden arvonlisäys oli 1,1 % edellisvuotta suurempaa. Alkutuotanto sekä rakentaminen supistuivat molemmat. Myös teollisuuden päätoimialoista metsäteollisuus ja energiahuolto supistuivat. Sen sijaan kemianteollisuus sekä metalliteollisuus mukaan lukien sähkö- ja elektroniikkateollisuus kasvoivat hyvin. Yksityinen palvelutuotanto kasvoi parilla prosentilla edellisvuodesta. Nopeimmin kasvoi mm. informaatio- ja viestintäpalvelut. Talouden tuottavuus työtuntia kohti laskettuna parani hieman viime vuonna. Teollisuudessa tuottavuus nousi lähes 2 % työtuntia kohden.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	240	3,1	1,6	1,0	-5,5	1,3	1,3
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	95	4,1	5,5	2,2	-3,7	3,0	2,2
Kokonaistarjonta	335	3,4	2,7	1,3	-5,0	1,8	1,5
Tavaroiden ja palvelujen vienti	96	8,8	1,7	7,2	-6,2	3,2	2,1
Kulutus	182	0,6	1,9	0,9	-1,3	1,3	1,2
yksityinen	126	1,0	1,8	1,0	-4,0	2,7	1,6
julkinen	55	-0,2	2,1	0,9	4,9	-1,6	0,4
Investoinnit	57	4,0	3,7	-0,8	-7,1	-1,2	1,6
yksityiset	47	4,8	3,5	-1,0	-10,0	-1,5	2,7
julkiset	10	0,2	5,0	0,3	6,4	-0,2	-2,7
Kokonaiskysyntä	335	3,4	2,6	1,8	-4,8	2,0	1,8
kotimainen kysyntä	239	1,5	2,9	-0,3	-4,2	1,6	1,6

BKT-kontribuutio prosenttiyksikköä

Lähde: Tilastokeskus, VM

Yksityinen kulutus vähenee voimakkaasti tänä vuonna

Vuonna 2019 yksityinen kulutus kasvoi prosentin. Vain puolikestävien tavaroiden, eli mm. vaatteiden ja jalkineiden, kulutus kasvoi normaalitahtiin volyymin noustessa 2,5 %. Muissa tavaroissa ja palveluissa kulutuksen kasvu jäi vaatimattomaksi. Yksityinen kulutus kasvoi viime vuonna hitaammin kuin kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot, jotka nousivat 1,5 %. Kotitalouksien säästämisaste oli niukasti positiivinen.

Tammikuussa 2020 vähittäis- ja autokaupan myynnin määrät kasvoivat yli 3 % vuoden takaiseen verrattuna. Jo tiedossa olevien työehtosopimusten perusteella ansiotason arvioidaan nousevan 2,1 % v. 2020, mikä lisää kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja ostovoimaa.

Koronaviruksen vuoksi käynnistetyt poikkeustoimenpiteet heikentävät yksityistä kulutusta merkittävästi tänä vuonna. Erityisesti palveluiden kulutus tulee vähenemään ennennäkemättömän jyrkästi maaliskuusta alkaen.

Poikkeustoimenpiteiden oletetaan kestävän noin 3 kuukautta ja vasta kesäkuun lopulla tilanne alkaa palautua normaalimmaksi. Kulutuksen oletetaan poikkeustoimenpiteiden aikana pysähtyvän lähes kokonaan matkustajaliikenteessä, vapaa-ajan, urheilun ja kulttuurin palveluissa, valmismatkoissa, ravintola-, kahvila- ja muissa ateriapalveluissa sekä majoituspalveluissa. Vaikka tilanne normalisoituu kolmannella vuosineljänneksellä, tulee palveluiden kulutus vähenemään 4,5 % koko vuonna 2020.

Lomautusten ja työttömyyden nousun aiheuttama ostovoiman heikentyminen vähentää myös tavaroiden kulutusta. Kestokulutustavaroiden ostoa lykätään taloustilanteen epävarmuuden takia ja niiden kulutus vähenee 12 %. Puolikestävien ja lyhytikäisten tavaroiden kulutus vähenee myös, mutta ei yhtä voimakkaasti kuin kestokulutustavaroiden.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan vähenee 4 % v. 2020. Vuonna 2009 finanssikriisin iskettyä Suomen talouteen yksityinen kulutus väheni 2,9 %.

Vuonna 2021 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 2,7 % ja vuoden 2022 kasvuksi ennakoitaan 1,6 %.

Investointiympäristö on erittäin epävarma

Suomen investointiympäristö on koronaviruspandemian takia erittäin epävarma. Investointihyödykkeiden saatavuus voi häiriintyä, koska tuotantoketjuissa on häiriöitä, ja investointien rahoitukseen voi syntyä pullonkauloja, mikä vähentää investointeja. Suomessa rakentamisen investointeja voivat haitata myös työvoiman liikkumista rajoittavat toimet. Epävarmat näkymät voivat siirtää investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen.

Julkiset tahot toteuttavat toimia suotuisamman taloudellisen ympäristön ylläpitämiseksi. Muun muassa Euroopan komissio on ehdottanut erityistä investointialoitetta, jonka kautta on tarkoitus ohjata unionin jäsenmaille heti koheesio politiikan määrärahoja koronaviruspandemian vaikutusten lieventämiseen ja tämän jälkeen varoja Euroopan rakenne- ja investointirahastoista. Euroopan keskuspankki taas on päättänyt 750 mrd. euron osto-ohjelmasta, mikä vakauttaa julkista sektoria, rahoitusmarkkinoita ja yrityssektoria ja näin ollen myös yritysten investointiympäristöä.

Vuonna 2019 yksityiset investoinnit pienenevät prosentoin. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat hieman, kun taas rakentamisessa ja muissa investoinneissa oli laskua. Vuoden 2020 kahdella ensimmäisellä neljänneksellä investointien kasvu on erittäin heikkoa. Vuoden jälkimmäisellä puoliskolla investointien kasvuvauhti nopeutuu, mutta jää selvästi aiemmin ennustetusta. Yksityisten investointien kasvu jää lähivuosina kokonaisuudessaan vaisuksi. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla -2,9 %, joten niiden suhde BKT:hen jää ennustejakson lopussa alle 18 prosenttiin.

Eryteisesti uusien asuntojen rakentaminen vähenee vuosina 2020 ja 2021. Asuntoja alettiin rakentaa selvästi keskimääräistä enemmän v. 2019, mutta asuntoaloituksia oli huomattavasti vähemmän kuin kahtena edellisellä vuonna. Asuntoaloitusten määrä oli koko maassa yhteensä yli 39 000 kappaletta.

Asuinrakennusinvestointien väheneminen on voimakkainta v. 2020 johtuen rakennusten aloitusten lykkäytymisestä vuoden alkupuolella. Asuntoaloitusten arvioidaan supistuvan useammalla tuhannella vuoteen 2021 asti, minkä jälkeen asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa, vajaan 32 000 asuntoaloitukseen vuodessa.

Muut talonrakennusinvestoinnit vähenevät myös vuosina 2020 ja 2021. Vuoden 2019 lopulla toimitilarakentamisessa oli kuitenkin vilkas aloitustahti, sillä erityisesti julkisia palvelurakennuksia alettiin rakentaa lähes historiallisen paljon. Teollisuusrakennusinvestoinneissa epävarma investointiympäristö siirtää hankkeita eteenpäin.

Korjausrakennusinvestoinnit siirtyvät v. 2020 eteenpäin. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat ennustejakson kuluessa infrastruktuuri-investointien ansiosta.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenevät paljon v. 2020 epävarmuuden vallitessa ja kasvavat vuoden 2021 lopusta eteenpäin. Tähän vaikuttaa ennustejakson loppupuolella vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa. Ennustejakson loppuvuosien osalta kasvua tukee erityisesti oletus yhden teollisuuden suurhankkeen aloituksesta. Tutkimus- ja kehitysmenot supistuvat ennustejakson alussa, mutta kasvavat sen jälkeen koko ennustekauden ajan. Lisäksi valtion t&k-rahoitus kasvaa vuosina 2020 ja 2021.

Suomessa on suunnitteilla useampia suurhankkeita erityisesti metsäteollisuudessa, mutta näiden hankkeiden liikkeellelähtö siirtyy aikaisintaan vuoden 2021 lopulle. Hankkeiden aikatauluja on siirretty eteenpäin, sillä jo ennen koronapandemiaa rahoittajia vetäytyi pois hankkeista. Lisäksi lupaprosessien pitkä kesto siirtää projekteja eteenpäin. Ennusteessa oletetaan, että yksi neljästä suuresta metsäteollisuuden hankkeesta lähtisi liikkeelle ennustejakson loppupuolella.

Ulkomaankauppa hiipuu pandemian seurauksena

Maailmankaupan painuminen laskuun ja kotimaisen aktiviteetin heikkeneminen vuoden 2020 alussa supistavat Suomen vientiä ja tuontia. Pandemian eteneminen Suomen tärkeimmillä vientimarkkinoilla ja globaalien tuotantoketjujen häiriöt heijastuvat vientikysyntään. Suomalaiset vientiyritykset ovat tiiviisti kytkeytyneitä kansainvälisiin arvoketjuihin ja useiden yritysten tuotanto on riippuvaista muualta maailmasta tuoduista komponenteista. Lisäksi maailmanlaajuiset rajoitukset liikenneyhteyksissä ja arvoketjujen katkeaminen heikentävät sekä vientiä että tuontia. Suomen ulkomaankauppa supistuu v. 2020. Näkymät maailmankaupassa selkeytyvät tämän vuoden loppua kohti ja vuodesta 2021 eteenpäin viennin ja tuonnin kasvu on positiivista.

Viime vuonna vienti kasvoi 7,1 % edellisvuodesta, ja kasvu keskittyi erityisesti palveluvientiin. Tämän vuoden alkuneljänneksellä vientinäkymät ovat heikentyneet nopeasti ja suurin lasku ajoittuu vuoden toiselle neljännekselle. Kokonaisuudessaan vienti supistuu 6,2 % vuoden 2020 aikana. Tuotannon, yksityisen kysynnän ja investointien maailmanlaajuinen supistuminen vähentää tavaravientiä. Koska Suomen viennissä investointituotteilla on suuri merkitys, tavaraviennin elpymisessä nähdään hieman viivettä muuhun maailmaan nähden. Lisäksi talouden aktiviteetin hiipuminen ja liikkumista rajoittavat määräykset heikentävät palveluviennin näkymiä joillain aloilla, erityisesti matkailussa ja vientiliikenteessä. Palveluiden viennin suurimmat erät ovat ICT- ja liike-elämän palvelut, joiden näkymiin kriisi vaikuttaa vähemmän kuin aloilla, jotka kärsivät suoraan liikkumisen rajoitteista. Vuonna 2021 vienti kasvaa 3,2 % maailmankaupan elpymisen myötä ja kasvu jatkuu positiivisena ennustejakson loppuun.

Tuonti kasvoi 2,5 % v. 2019 palvelutuonnin kasvun myötä. Sen sijaan tavaroiden tuonti kääntyi laskuun viime vuonna. Vuoden 2020 näkymät ovat heikentyneet selvästi ja tuonti supistuu 3,7 %. Vientiyritysten aktiivisuuden lasku vähentää tarvetta muualta maailmasta tuoduille komponenteille. Kotimaisen kysynnän lasku ja liikkumisen rajoitteet heijastuvat myös negatiivisesti tuontiin. Tuonnissa, samoin kuin viennissä, pandemian vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin tavaroiden ulkomaankauppaan, mutta myös palvelutuonti kärsii liikkumisen rajoitteista ja kasvaneesta epävarmuudesta.

Vuonna 2019 vientihinnat laskivat, ja laskua oli sekä tavaroiden että palveluiden vientihinnoissa. Tuontihinnoissa nähtiin hienoista nousua viime vuonna, mikä aiheutui yksinomaan palveluiden tuontihintojen kasvusta. Vuonna 2020 teollisuuden käyttämien raaka-ainesten ja öljyn hinnat laskevat. Tämän vuoksi sekä vienti- että tuontihinnat laskevat v. 2020. Ennustejakson loppua kohden sekä vienti- että tuontihinnat nousevat maltillisesti.

KORONAPANDEMIAN TALOUSVAIKUTUKSET

Tartuntataudit (nyt COVID-19, aiemmin mm. AIDS, MERS, SARS, influenssa) aiheuttavat taloudellisia vaikutuksia monia kanavia pitkin. Suoria vaikutuksia syntyy ennenaikaisista kuolemista, työkyvyttömyydestä ja sairaspäivistä sekä sairastuneiden hoitoon käytettävistä voimavaroista.

Koronaviruspandemia on myös suora negatiivinen shokki erityisesti palvelukysyntään. Samalla se lisää epävarmuutta ja heikentää yritysten ja kotitalouksien luottamusta, mikä vaikuttaa laajalti kysyntään.

Lisäksi syntyy tarjontavaikutuksia, kun pandemia aiheuttaa häiriöitä tuotantoketjuissa. Pandemian tapauksessa ongelmien korjaamista vaikeuttaa se, että häiriöt ovat globaaleja, eikä vaikutuksia ole helppo kiertää suuntaamalla toiminta alueelta toiselle.

Riskipitoisiin sijoituksiin ja investointeihin liittyy riskilisiä, eli lisätuottovaade suhteessa riskittömään sijoitukseen. Koronaviruspandemia lisää sijoitusten tuottojen epävarmuutta, eli kasvattaa riskilisiä, minkä seurauksena investointisuunnitelmat lykkääntyvät tai peruuntuvat kokonaan. Tarjontapuolen tilapäiset vaikeudet johtavat rahoituksen saatavuuden ongelmiin, työpaikkojen menetyksiin ja konkurssiin. Vaarana on lyhytaikaisesta shokista koitua pitkäkestoinen negatiivinen vaikutus tuotannon mahdollisuuksiin. Julkisen talouden kestävyyyteen kohdistuva riskilisiä kohottaa uuden julkisen velan kustannuksia, mikä tekee taudin vastaisista toimista kalliimpia.

Osa vaikutuksista on lyhyt- ja osa pitkäkestoisia. Vaikutuksen kesto riippuu yhtäältä pandemian kestosta ja toisaalta siitä, muuttaako pandemia kuluttajien ja tuotantoketjujen käytöstä pysyvästi, ja kuinka paljon tuotantokapasiteettia tuhoutuu esimerkiksi konkurssien, tuotantoketjujen muutosten ja heikentyneen luottamuksen kautta.

Kansantaloudessa sektoreiden väliset riippuvuudet voimistavat vaikutuksia. Lisäksi pandemiassa suorat ja epäsuorat vaikutukset läikkyvät talouksista toisiin. Osa läikkymisvaikutuksista syntyy edellä mainituista kysyntätekijöistä. Kun epidemia heikentää yhden talouden kysyntää, se vähentää muiden talouksien vientimahdollisuuksia. Tuotantoketjujen häiriöt hidastavat tuotantoa ja sitä kautta tulonmuodostusta. Suomen kaltainen pieni avotalous on altis kansainvälisille vaikutuskanaville. Vaikka koronavirus olisi kiertänyt Suomen, suomalaisten tuotteiden globaali kysyntä olisi kohdannut negatiivisen shokin ja suomalaiset tuotantoketjut olisivat häiriintyneet.

Raha- ja talouspolitiikalla voidaan vaikuttaa lähinnä vain talousvaikutusten kysyntäpuoleen. Tarjontapuolen häiriöiden vaikutusten lieventämiseen tarvitaan tarkemmin kohdistettuja politiikkatoimia, esimerkiksi estämään konkurssit tilapäisissä kysyntähäiriöissä, jossa kustannukset juoksevat mutta tulovirta on tilapäisesti ehtynyt. Näiden toimien oikea ajoitus, mitoitus ja kohdentaminen ovat keskeiset, jotta toimet ovat tehokkaita ja vaikuttavia.

Tartuntataudin leviämisen hidastaminen ja tartuntahuipun madaltaminen ovat eräät tärkeimmistä politiikkatoimista, joilla taudin vaikutuksia voidaan koittaa rajoittaa. Karanteenien ja muiden kanssakäymisen rajoitusten haittapuoli on, että ne edelleen vähentävät paitsi työn tarjontaa ja sitä kautta tuotantoa, myös monen palvelun kysyntää ja tulonmuodostusta. Mitä pidemmäksi rajoitusten kestot muodostuvat, sitä suuremmaksi kasvavat niistä aiheutuvat

kustannukset. Erityisesti pien- ja yksityisrittäjillä ei välttämättä ole puskureita kohdata kysynnän katoamisesta aiheutuvia tulonmenetyksiä. Pitkään jatkuvat rajoitustoimet voivat iskeä rajusti yrityssectorille ja aiheuttaa sinne pysyvän jäljen.

Valtiovarainministeriön ennusteessa oletetaan, että rajoitustoimet kestävät 3 kuukautta, minkä jälkeen talouden toipuminen on nopeaa. Tällöin epäsuotuisat vaikutukset talouteen jäävät lyhytkestoisiksi ja talouskasvu palaa verrattain nopeasti. Rajoitusten pidentyessä vaikutukset talouteen voivat osoittautua vakavammiksi. Tässä kehikossa esitetyn laskelman mukaan jo 6 kuukautta kestävät rajoitukset eivät vain syvennä tämän vuoden talouden supistumista, vaan myös hidastavat toipumista.

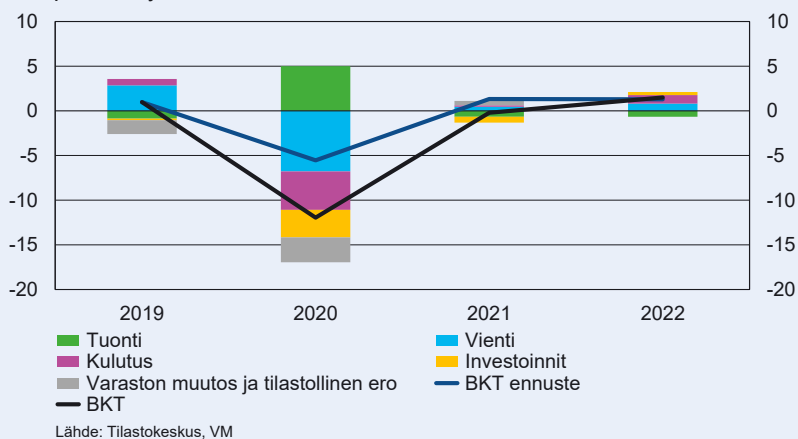
Keskeisiä talousindikaattoreita verrattuna VM:n kevään ennusteeseen

	Skenaario				VM:n ennuste			
	2019	2020**	2021**	2022**	2019	2020**	2021**	2022**
	määrän muutos, prosenttia							
BKT	1,0	-12,0	-0,2	1,5	1,0	-5,5	1,3	1,3
Tuonti	2,2	-12,7	1,7	2,2	2,2	-3,7	3,0	2,2
Vienti	7,2	-18,2	1,2	2,1	7,2	-6,2	3,2	2,1
Yksityinen kulutus	1,0	-10,5	1,1	1,6	1,0	-4,0	2,7	1,6
Yksityiset investoinnit	-1,0	-19,0	-3,7	2,7	-1,0	-10,0	-1,5	2,7
Työllisyys	1,0	-7,0	-2,1	0,5	1,0	-2,0	-0,1	0,5
Tuottavuus	0,0	-5,3	2,0	1,0	0,0	-3,6	1,5	0,8
Työttömyysaste, %	6,7	11,3	12,6	12,5	6,7	8,0	8,1	7,9
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto, suhteessa BKT:een, %	-1,1	-10,5	-8,1	-8,1	-1,1	-7,2	-4,0	-4,1
Julkisyhteisöjen velka, suhteessa BKT:een, %	59,4	76,2	82,8	87,8	59,4	69,1	71,5	73,8

Laskelman mukaan talous voi supistua jopa -12 % v. 2020. Supistuminen ajoittuu voimakkaimpana vuoden toiselle ja kolmannelle neljännekselle. Tämän jälkeen kasvu palautuu nopeasti vuoden lopulla, mutta myös vuoden 2021 kasvu jää tasovaikutuksen seurauksena negatiiviseksi. Pitkä kriisi aiheuttaa myös menetyksiä tuotantokapasiteetissa ja kasvattaa työttömyyttä.

Laskelman kaltaisessa tilanteessa yhteiskunnan tekemät yrityksiä, työllisyyttä ja ostovoimaa tukevat toimet eivät estä tuotantoa supistumasta rajusti vuoden 2020 toisella ja kolmannelle neljänneksellä, eivätkä riitä estämään tuotantopotentialin tuhoutumista. Liikkumisen rajoitusten purkautuessa talouden toimeliaisuus viriää nopeasti, mutta jää selvästi heikommalle tasolle. Varsinkin työttömyys nousee erittäin korkealle ja heikentää ostovoimaa. Menetettyä tuotantoa voidaan kuroa umpeen joillakin toimialoilla, mutta pahiten kärsivillä toimialoilla kasvun käynnistyminen ottaa aikansa. Täten toipuminen v. 2021 jää hitaammaksi kuin perusennusteessa.

Kysyntäerien kasvukontribuutiot verrattuna VM:n kevään BKT:n kasvuun prosenttiyksikköä

Talouden jyrkempi supistuminen kasvattaa julkisen talouden alijäämän yli 10 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velkaantuminen kiihtyy ja velkasuhde uhkaa kasvaa vuoteen 2022 mennessä lähes 87 prosenttiin. Kriisin syveneminen ja piteneminen edellyttäisivät todennäköisesti lisää epidemian vaikutusten lieventämiseksi tarvittavia toimia eli kasvattaisi valtiolle epidemiasta koituvia kustannuksia. Näitä paineita ei ole huomioitu laskelmassa.

Laskelmassa oletetaan, että talous ei kohtaa enää muita häiriöitä. Tukitoimien purkautuessa Suomessa tilanteen oletetaan kehittyvän vastaavasti myös muualla maailmassa. Täten myös viennille riittäisi kysyntää ja kasvu toipuisi laaja-alaisesti. Tähän oletukseen liittyy paljon epävarmuutta.

Aiempien epidemioiden tutkimus viittaa siihen, että rajoitusten lopulliset hyvinvointi- ja taloudelliset vaikutukset ovat suotuisampia, jos ne saatetaan voimaan aiemmin, ne rajoittavat kanssakäymistä ja viruksen leviämistä voimakkaasti ja ovat voimassa riittävän pitkään. Rajoitukset hidastavat epidemian etenemistä ja siis pidentävät sen kestoja. Riittävän vahvojen ja pitkien rajoitusten jälkeen talous on kuitenkin paremmassa kunnossa palaamaan kasvu-uralle kuin lievempien tai liian aikaisin päätettyjen rajoitusten jälkeen.

Rajoitusten lisäksi politiikan suunnittelussa tulisi olla myös kaksi muuta pilaria. Toisessa pilarissa tulisi edistää rajoitusten aikaisen tuotannon ja muun aktiviteetin toimintaedellytysten säilyminen uudessa, hyvin erilaisessa tilanteessa. Tärkeää on estää turhat konkurssit, luottamuksen rapautuminen ja muut pitkään pysyviä arpia jättävät tapahtumat, jotta talouden perusteet säilyvät hyvässä kunnossa "syväjäädetyksen" ajan. Kolmannessa pilarissa tulisi jo valmistautua pandemian jälkeiseen aikaan. Rajoitusten poistamisen jälkeen talouden pitäisi päästä palaamaan nopeasti kasvu-uralle. Kilpailukyvyyn, tuottavuuden ja työllisyyden kohentamiseen tähtäävät toimet ovat aiempaakin tarpeellisempia, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla.

Lähteet

Atkeson, A. (2020), "What will be the Economic Impact of COVID-19 in the US? Rough Estimates of Disease Scenarios", Federal Reserve Bank of Minneapolis.

Barro, R., J. Ursúa, and J. Weng (2020), "The Coronavirus and the Great Influenza Pandemic: Lessons from the 'Spanish Flu' for the Coronavirus's Potential Effects on Mortality and Economic Activity", NBER Working Paper No. 26866.

Correia, S., S. Luck, and E. Verner (2020), "Pandemics Depress the Economy, Public Health Interventions Do Not: Evidence from the 1918 Flu", <https://ssrn.com/abstract=3561560>

Eichenbaum, M., S. Rebelo and M. Trabandt (2020), "The Macroeconomics of Epidemics", NBER Working Paper No. 26882.

Jordà, Ò., S. Singh, and A. Taylor (2020), "Longer-Run Economic Consequences of Pandemics", Federal Reserve Bank of San Francisco, WP 2020-09.

Keogh-Brown, M.R., S. Wren-Lewis, W. Edmunds, P. Beutels, and R. Smith (2010), "The Possible Macroeconomic Impact on the UK of an Influenza Pandemic", *Health Econ.*, 19: 1345-1360.

McKibbin, W. and R. Fernando (2020), "The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios", Brookings, <https://www.brookings.edu/research/the-global-macroeconomic-impacts-of-covid-19-seven-scenarios/>.

Pandemia vaikuttaa syvästi maailmantalouteen

Viime vuoden lopulla Kiinassa puhjennut koronavirusepidemia synkentää maailmantalouden näkymiä. Kriisi on lähtökohtaisesti tarjontapuolen aiheuttama: tuotanto kärsii maailmanlaajuisesti, kun tiiviiden arvoketjujen edellyttämä komponenttien saatavuus Kiinasta on häiriintynyt. Tarjontapuolen kriisi laajeni nopeasti myös kysyntäkriisiksi. Liikkumista ja muuta aktiviteettia rajoittavat toimet vähentävät yksityistä kulutusta maailmanlaajuisesti. Myös yksityiset investoinnit supistuvat epävarmuuden takia. Kiinassa kriisin pahin vaihe ajoittuu kuluvan vuoden ensimmäiselle neljännekselle, muualla maailmassa toiselle neljännekselle. Oletus on, että ensimmäinen vuosipuolisko on talouden kannalta vaikein, ja että vuoden jälkipuoliskolla talous elpyy.

Taloudellinen aktiviteetti on vähentynyt voimakkaasti Euroopassa. Saksan talous ja erityisesti teollinen tuotanto kärsii komponenttien saatavuuden häiriintymisestä. Ranskassa ja muissa maissa aktiviteettia vähentää kansalaisten liikkumista rajoittavat määräykset. Euroalueen kolmanneksi suurimman talouden, Italian tilanne on erittäin vaikea. Aktiviteetti kuitenkin elpyy vuoden loppupuoliskolla. Euroalueen talous supistuu kuluvana vuonna 5 % edellisvuodesta.

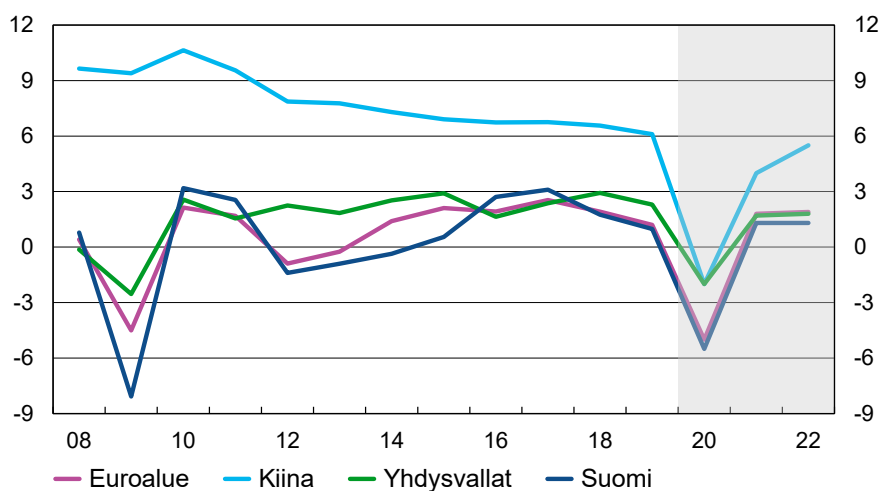
Pandemian keskus on huhtikuun alussa 2020 siirtymässä Yhdysvaltoihin. Yhdysvaltain talouskasvu hidastuu voimakkaasti edellisvuodesta, mutta koronaviruksen aiheuttamaa sokkia vaimentavat erittäin voimakkaat rahapoliittiset toimet sekä liittovaltion massiiviset finanssipoliittiset tukitoimet. Työttömyyden ennakoidaan kasvavan nopeasti. Kokonaistuotanto supistuu kuluvana vuonna 2 % edellisvuodesta.

Kiinan talous supistuu voimakkaasti ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Maaliskuussa on kuitenkin havaittu joitakin merkkejä aktiviteetin elpymisestä. Uudet kotoperäiset koronavirustartunnat ovat käytännössä loppuneet, ja tuotanto osoittaa varovaisia käynnistymisen merkkejä. Elpymisen odotetaan vahvistuvan vuoden edetessä. Kokonaistuotanto supistuu 2 % edellisvuodesta.

Kaiken kaikkiaan maailman kokonaistuotanto supistuu 2 % kuluvana vuonna. Supistuminen on voimakkaampaa kuin globaalin finanssikriisin aikaan v. 2009.

Maailman tavarakauppa supistui viime vuonna 0,4 % edellisvuodesta, ja supistuminen vahvistuu kuluvana vuonna. Maailmankauppa kärsii vuoden alkupuoliskolla aktiviteetin rajoituksista. Konttiliikenne on vähentynyt, kun kontteja on ollut jumissa Kiinan satamissa. Kiinan talouden vähittäisen käynnistymisen jälkeen maailmankauppaa haittaa kysynnän väheneminen muissa talouksissa. Kauppa supistuu alkuvuonna voimakkaasti, mutta elpyy vuoden jälkipuoliskolla aktiviteetin käynnistyessä. Koko vuoden tasolla maailmankauppa supistuu 5 % edellisvuodesta.

Taloukasvu määrän muutos vuodessa, %

Lähde: OECD, VM

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	226	234	240	229	237	244
Palvelut, määrän muutos, %	2,5	2,5	1,5	-5,3	1,4	1,3
Koko teollisuus, määrän muutos, %	8,4	-1,6	1,0	-6,0	2,0	1,8
Työn tuottavuus, muutos, %	2,9	-0,8	0,3	-1,6	1,5	1,0
Työlliset, muutos, %	1,1	2,6	1,1	-2,0	-0,1	0,4
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,5	71,2	71,3	71,7
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,7	8,0	8,1	7,9
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	1,1	1,0	0,7	1,3	1,5
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,2	1,7	2,4	1,9	2,5	2,3
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,7	-3,2	-0,2	-3,1	-3,3	-3,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,8	-1,4	-0,1	-1,4	-1,4	-1,3
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,5	0,7	0,1	0,1	0,3	0,6
Bruttokansantuote, määrän muutos, %						
Maailma (PPP)	3,7	3,5	2,9	-2,1	2,6	2,4
Euroalue	2,5	1,9	1,2	-5,0	1,8	1,9
Yhdysvallat	2,4	2,9	2,4	-2,0	1,7	1,8
Kiina	6,8	6,6	6,1	-2,0	4,0	5,5
Maailmankaupan kasvu, %	5,2	3,8	-0,4	-5,0	4,0	2,5

Työttömyys kääntyy nousuun

Työllisyyden kasvu oli v. 2019 talouskasvun kanssa saman tahtista, jolloin työn tuottavuus ei kohentunut. Työllisten määrä lisääntyi työvoimatutkimuksen mukaan 1,0 % ja työllisyysaste oli 72,6 %. Runsaimmin työllisten määrä lisääntyi palvelutoimialoilla, erityisesti liike-elämän palveluissa. Suhteellisesti kasvu oli suurinta alkutuotannossa. Työllisyys supistui jalostustoimialoilla.

Työtuntien määrä lisääntyi selvästi vähemmän kuin työllisten määrä, 0,2 %. Keskimääräinen työaika supistui lähes prosentin 1615 tuntiin työllistä kohden. Työtuntien toimialoitainen kehitys vastasi toimialoittaista työllisten kehitystä.

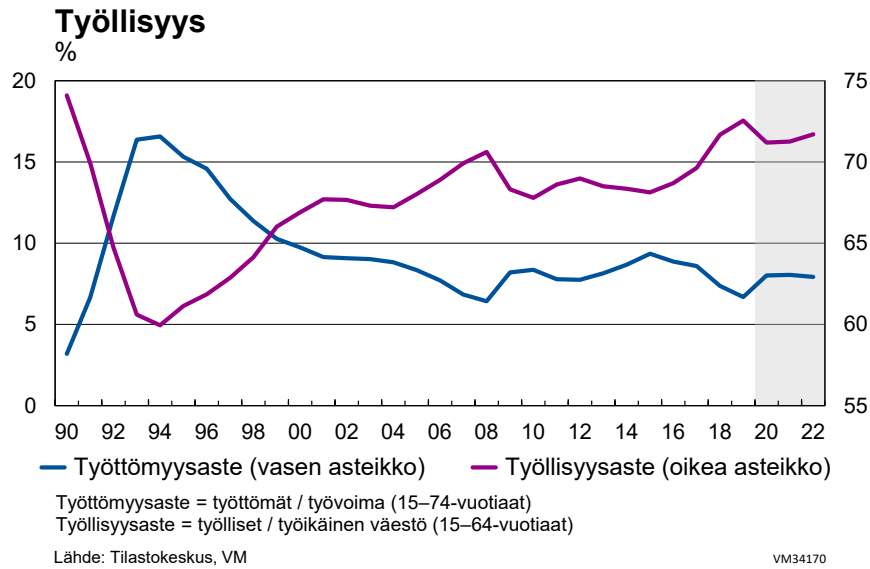
Työvoiman kysyntä parantui edelleen viime vuonna. Avoimia työpaikkoja oli v. 2019 Tilastokeskuksen mukaan hieman enemmän kuin edellisenä vuonna. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset olivat helmikuussa Euroopan komission luottamusindikaattorien mukaan edelleen korkealla. Vakanssiasteella, eli avoimien työpaikkojen osuudella kaikista työpaikoista, mitattuna työvoiman kysyntä on Suomessa EU:n keskitasoa hieman vähäisempää.

Työllisten määrä kääntyy selvään laskuun maailmanlaajuisen tartuntatautiepidemian sulkiessa liiketoimintoja ja maiden välisiä rajoja. Jatkuvasti lisääntyvän epävarmuuden oloissa ennakointi on poikkeuksellisen hankalaa. Mikäli epidemian rajoittamiseksi määrättyt toimenpiteet rajoittuvat vain kuluvan vuoden ensimmäiselle puoliskolle, talouden toimeliaisuuden nousu vuoden toisella puoliskolla voi pysäyttää työllisyyden laskun. Tällöin työllisyys voisi supistua koko vuonna vain 2 %. Tämä on jonkin verran enemmän kuin mihin talouden 5½ prosentin supistumisen perusteella keskimäärin arvioiden voitaisiin päätyä. Koko vuoden 2020 työllisyysasteen ennakoidaan laskevan noin 71 prosenttiin.

Työttömyys laski v. 2019 edelleen nopeasti sekä Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen että työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan työttömyysasteen pudotessa 6,7 prosenttiin. Työttömyysaste on viimeksi ollut alle 7 % v. 2008. Työttömien määrä laski kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä.

Lasku on kuitenkin päättymässä. Työttömyysasteen trendi oli kuluvan vuoden helmikuussa 6,6 %. Työllisyyden laskun vetämänä työttömien määrä kasvaa selvästi v. 2020. Jos epidemian torjuntarajoitukset osoittautuvat lyhytaikaisiksi eikä niistä seuraa laajoja konkurssseja ja irtisanomisia, työttömyyden nousu saattaa myös jäädä maltilliseksi. Kriisin alkuvaiheessa työnantajat ovat ilmoittaneet lukuisista lomautussuunnitelmista. Työvoimatiedustelussa lomautetut työntekijät tilastoituvat joko työvoiman ulkopuolisiksi (arviolta n. 1/2), työllisiksi (n. 1/3) tai työttömiksi (n. 1/6). Tähän aiempaan kehitykseen pohjautuen ennuste koko vuoden 2020 työttömyysasteeksi on 8 %.

Jos kriisi rajoittuu kuluvaan vuoteen, talouskasvun ennustettu nopeutuminen ja nimellispalkkojen hidastuva nousu alkavat asteittain kohentaa työvoiman kysyntää vuosina 2021–2022. Työllisten määrä voisi silloin olla samalla tasolla kuin v. 2020. Työllisyysaste kohoaisi 72 prosenttiin v. 2022 työikäisen väestön edelleen vähentyessä.

Kuluttajahintojen nousu hidastuu

Tammi-helmikuussa 2020 kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli keskimäärin 0,9 %, eli inflaatio on hidastunut hieman loppuvuodesta 2019 lähtien. Hidastuminen johtuu palveluinflaation hidastumisesta sekä elintarvikkeiden maltillisesta hintojen noususta. Energian hinta oli hivenen nousussa alkuvuonna mm. veronkorotusten seurauksena.

Vuonna 2020 inflaatio hidastuu 0,7 prosenttiin. Ansiotason maltillisen nousun seurauksena palveluiden hintojen kasvu hidastuu viime vuoteen verrattuna, mutta nousu on kuitenkin kokonaisindeksiä nopeampaa. Öljyn hinnan lasku alentaa energian kustannuksia ja näkyy suoraan energian hinnan nousun hidastumisena sekä välillisesti tavaroiden hintojen nousun hidastumisena. Koronaviruksen johdosta käynnistetyt poikkeustoimenpiteet heikentävät kulutuskysyntää merkittävästi tänä vuonna, mikä hidastaa inflaatiota. Vuosina 2021 ja 2022 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,3 % ja 1,5 %.

Euroopan keskuspankin maaliskuun 2020 asiantuntija-arvioissa euroalueen inflaation odotetaan hidastuvan 1,1 prosenttiin v. 2020 ja kiihtyvän sen jälkeen 1,4 prosenttiin v. 2021 ja edelleen 1,6 prosenttiin v. 2022.

Palkkaliukumat joustavat suhdanteen heikentyessä

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui v. 2019 ja oli 2,4 %. Nopeutuminen oli seurausta suuremmista sopimuspalkoista. Sen sijaan palkkaliukumat eivät suurentuneet. Yksityisen sektorin nimellispalkat nousivat runsaat 2 % ja julkisen sektorin runsaat 3 %.

Alkuvuoden aikana yksityisellä sektorilla on solmittu merkittävä määrä uusia työehtosopimuksia. Tähän saakka solmittujen sopimusten piirissä on satoja tuhansia yksityisten yritysten palkansaajia. Keskimäärin nimellispalkkoja on sovittu korotettavaksi vajaat 1½ %. Olettaen, että pandemian takia käyttöön otettavat torjuntakeinot supistavat merkittävästi taloudellista toimintaa, myös palkkaliukumien voidaan olettaa pienenevän viime vuodesta. Jos myös julkiselle sektorille sovittaisiin saman suuruiset sopimuskorotukset kuin yksityiselle sektorille alkuvuonna, niin nimelliset ansiot lisääntyisivät tänä vuonna vajaat 2 %.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja sen myötä työllisyyden paraneminen nostanevat palkkaliukumia vuosina 2021 ja 2022. Lisäksi alkuvuonna sovittiin ensi vuodelle n. ½ prosenttiyksikköä suurempia sopimuskorotuksia yksityiselle sektorille. Jos nämä yleistyvät myös julkisen sektorin korotuksiksi nimellisansiot nousisivat koko taloudessa jatkossa n. 2½ %.

Julkinen talous heikkenee voimakkaasti

Koronavirusepidemia, sen hidastamiseksi tehdyt sulkutoimenpiteet ja talouden tilan väliaikainen mutta jyrkkä heikkeneminen kääntävät julkisen talouden alijäämän ja velan nopeaan kasvuun. Myös koronavirusepidemian haittojen vähentämiseksi ja yritysten taloustilanteen helpottamiseksi tehdyt toimet heikentävät julkista taloutta. Julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna lähes 14 mrd. eurolla 16,6 mrd. euroon eli 7,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Vaikka talouden häiriön oletetaan olevan lyhytaikainen, jää julkiseen talouteen tästä poikkeuksellisesta taantumasta syvät jäljet. Lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä.

Julkista taloutta heikentävät myös rakenteelliset ongelmat. Väestön ikääntyminen kasvattaa automaattisesti julkisia menoja ja heikentää talouden kasvupotentiaalia ja siten verotulojen kasvua. Julkisessa taloudessa on pidemmällä aikavälillä kestävyysongelma. Julkinen talous kohtaa väestön ikääntymisestä aiheutuvat tulevat menopaineet nyt entistä heikommasta lähtöasemasta.

Valtiontalouden alijäämä kasvaa tämä vuonna huomattavasti. Suhdannevaihtelut heijastuvat selvimmin valtiontalouteen valtion verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi. Valtiontalous kantaa myös suurimman osan virusepidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Ensi vuodesta lähtien valtiontalouden alijäämä alkaa supistua, kun verotulot kasvavat ja tukitoimenpiteet päättyvät.

Paikallishallinnon talous on kiristynyt viime vuosina. Myös kuluvasta vuodesta on muodotumassa kuntataloudessa hyvin vaikea taantumana ja koronavirustilanteen aiheuttaman menojen kasvun vuoksi. Paikallishallinnon rahoitusasemaa rasittaa lisäksi väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeen ja menojen kasvu.

Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat olleet tähän saakka aina selvästi ylijäämäisiä. Vuonna 2020 työeläkelaitosten ylijäämä kuitenkin sulaa tilapäisesti kokonaan, kun työeläkemaksua alennetaan väliaikaisesti ja työllisyystilanteen heikkeneminen supistaa maksutuloja. Lisäksi eläkemenojen kasvu jatkuu ripeänä ja alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muut sosiaaliturvarahastot kääntyvät alijäämäiseksi, kun runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvan väliaikainen laajentaminen kasvattavat etuusmenoja.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy jyrkkään kasvuun ja nousee tänä vuonna liki 10 prosenttiyksikköä lähelle 70 prosenttia. Velkasuhteen äkillinen kasvu johtuu bruttokansantuotteen supistumisesta sekä etenkin valtionhallinnon, mutta myös

paikallishallinnon alijäämien mittavasta kasvusta. Vuoteen 2024 mennessä velkasuhde uhkaa lähestyä jo 80 prosenttia.

Finanssipolitiikan mitoitus oli hallitusohjelman mukaisten toimien vuoksi hieman elvyttävää vuoden 2020 osalta jo ennen koronaepidemian puhkeamista. Pääministeri Marinin hallituksen päättämät toimet koronaepidemian epäsuotuisten taloudellisten vaikutusten lieventämiseksi tekevät finanssipolitiikan mitoituksesta selvästi elvyttävää kuluvalle vuodelle. Ensi vuonna finanssipolitiikasta on muodostumassa kiristävää, sillä määräaikaiset tukitoimet rajoittuvat pääosin kuluvaan vuoteen. Toimia koronaepidemian epäsuotuisten taloudellisten vaikutusten lieventämiseksi on kuvattu tarkemmin sivun 32 kehikossa.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Koronavirustilanteen keston ja siihen, kuinka hyvin talous toipuu epidemian laannuttua, liittyy huomattavaa epävarmuutta. Mitä nopeammin ja voimakkaammin talous toipuu, sitä pienemmiksi jäävät julkiseen talouteen syntyvät vauriot. Jos taas koronavirusepidemia ja siitä aiheutuvat sulkutoimenpiteet osoittautuvat oletettua pidemmiksi, on verotulojen supistuminen ennustettua suurempaa ja työttömyysmenot kasvavat ennustettua nopeammin. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvaltuuksia kasvatetaan myös kuluvana vuonna osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja kärjistäisi entisestään velkasuhteen kasvua.

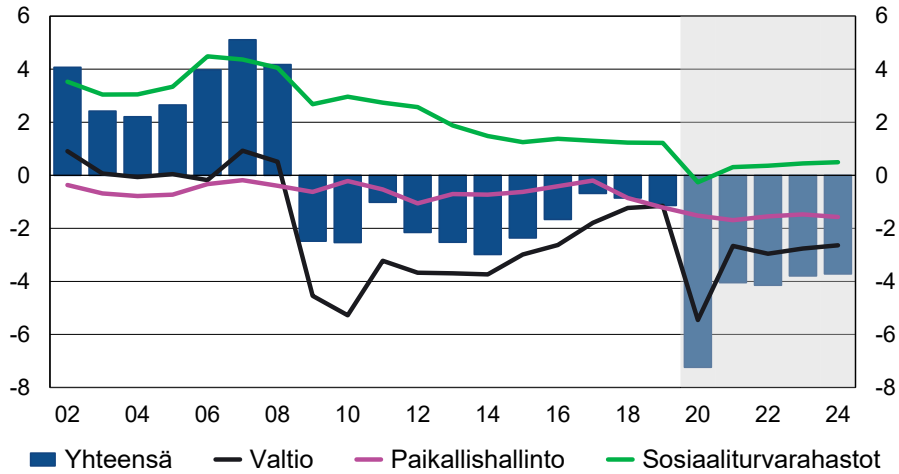
Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2019	2020**	2021**	2022**	2023**	2024**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	1,0	-5,5	1,3	1,3	1,0	0,8
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	229	237	244	251	258
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,7	1,3	1,5	1,5	1,6
Työttömyysaste, %	6,7	8,0	8,1	7,9	7,8	7,8
Työllisyysaste, %	72,5	71,2	71,3	71,7	71,8	71,8
Verot ja sosiaaliturvamaksut, suhteessa BKT:een, %	42,1	42,1	43,6	42,8	42,8	42,8
Julkisyhteisöjen menot ¹ , suhteessa BKT:een, %	53,3	59,8	57,9	57,2	56,9	56,8
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,1	-7,2	-4,0	-4,1	-3,8	-3,7
Valtio	-1,2	-5,5	-2,7	-3,0	-2,8	-2,6
Paikallishallinto	-1,2	-1,5	-1,7	-1,6	-1,5	-1,6
Työeläkelaitokset	0,9	0,0	0,3	0,4	0,5	0,5
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,3	0,0	-0,1	-0,1	0,0
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,4	-5,2	-2,7	-3,5	-3,5	-3,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	59,4	69,1	71,5	73,8	76,3	78,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,3	51,9	53,2	54,5	56,1	57,5
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ²	2,1	-3,5	-2,3	-1,2	-0,4	0,0

¹ EU-harmonisointu

² Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

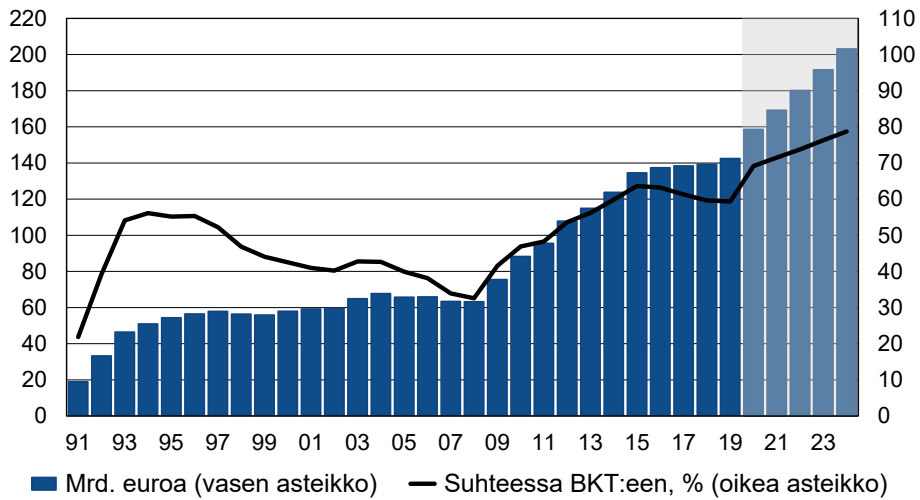
Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

KORONAVIRUSEPIDEMIAN HAITTOJEN VÄHENTÄMISEKSI PÄÄTETYT TOIMET

Koronaviruspandemian leviämisen on merkittäviä suoria ja epäsuoria vaikutuksia julkiseen talouteen. Suurin vaikutus syntyy pandemian leviämisen hidastamiseksi Suomessa ja muualla maailmassa toteutetuista sulkutoimista. Niiden seurauksena talous supistuu, vero- ja maksutulot heikkenevät ja työttömyys- ja muut etuusmenot kasvavat. Myös epidemian välittömän hoidon edellyttämät terveydenhuollon menolisäykset ja epidemiasta syntyvien haittojen vähentämiseksi päätetyt toimet heikentävät julkista taloutta tuntuvasti v. 2020.

Hallitus on päättänyt toimista, joilla pyritään tukemaan yrityksiä avustuksien, lainojen, takauksien ja vero- ja sosiaaliturvamaksuihin liittyvien huojennuksien avulla. Yrityksille kohdennettujen tukitoimien tavoitteena on parantaa yritysten toimintaedellytyksiä ja vähentää siten pandemian laukaiseman taantumien pitkäaikaisia vaikutuksia kasvuun ja työllisyyteen. Sekä Business Finlandin että ELY-keskusten kautta kanavoidaan tukea erityisesti pienille ja keskiuurille yrityksille. Lisäksi pienyrittäjien pääsy työttömyysturvan piiriin on helpotettu lieventämällä työttömyysturvan ehtoja. Myös yhteistoimintaneuvotteluiden pituutta on lyhennetty, jolloin työntekijät voivat siirtyä nopeammin työttömyysturvan piiriin, helpottaen yritysten tilannetta. Vastaavasti lomautettujen ja työttömäksi jääneiden tilannetta on pyritty tukemaan poistamalla työttömyysturvan omavastuupäivät.

Euromääräisesti suurimmat yrityksille kohdennetut tukitoimet ovat takauksia lainoille ja muita yritysten maksuvalmiutta parantavia toimia. Takaukset eivät lisää suoraan julkisen talouden menoja, mutta ne kasvattavat julkiseen talouteen kohdistuvia riskejä, sillä takaustappiot katetaan viime kädessä julkisin varoin. Osana tukipakettia valtion Finnveralle maksama kotimaan luotto- ja takaustappioiden korvausosuus nousee 50 prosentista 80 prosenttiin. Onkin todennäköistä, että tulevaisuudessa takaustappioista valtiolle koituvat menot kasvavat. Julkisen talouden suunnitelmassa näihin on varauduttu nostamalla Finnveran tappiokorvauksiin varattua määrärahaa n. 150 milj. eurolla vuosina 2021-2024. Myös yrityksille myönnettyihin lainoihin ja pääomituksiin liittyy riski maksukyvyttömyydestä ja siihen että ne jäävät julkisen talouden menoksi. Lopulliset kustannukset selviävät vasta aikanaan.

Koronavirusepidemia kasvattaa terveydenhuollon ja erityisesti erikoissairaanhoidon tarvetta. Lisäksi hallitus on osoittanut lisäpanostuksia mm. hoitolaitteisiin, testaukseen ja rokotetutkimukseen. Poikkeusolot edellyttävät myös lisäresursseja poliisille ja rajavalvontaan. Lisäksi mm. kulttuurin, liikunnan ja urheilun toimialojen tuen tarve kasvaa.

Epidemia heikentää kaikkien julkisen talouden sektoreiden rahoitusasemaa. Vaikutus kuntatalouden terveydenhuoltomenoihin sekä myynti- ja maksutuloihin voi olla satoja miljoonia euroja. Arviot ovat tässä vaiheessa kuitenkin hyvin epävarmoja. Valtio kompensoi kunnille verojen maksuviivästyksestä aiheutuvat verotulomenetykset valtionosuuksien kautta. Hallitus on myös ilmoittanut valmistelevänsä toukokuussa annettavaan kolmanteen lisätalousarvioesitykseen kunnille tukipaketin, jota ei tässä ennusteessa ole vielä huomioitu. Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa heikentää työnantajan työeläkemaksujen määräaikainen alennus sekä työttömyysetuuksien ja muiden sosiaalietuuksien kasvu. Valtio rahoittaa myös merkittävän osan työttömyysetuuksista ja pääosan muista sosiaalietuuksista.

Osa tukitoimista ei heikennä lainkaan julkisen talouden nettoluotonantoa. Verojen ja sosiaaliturvamaksujen vuoden sisäiset maksuviivästykset eivät näy vuositason tuloennusteissa. Lisäksi kertaluonteiset tai väliaikaiset maksuviivästykset korjataan kansantalouden tilinpidossa suoriteperusteisesti julkisen talouden tuloiksi sille vuodelle, jona maksuvelvoite syntyy. Näin ollen huojennukset verojen maksuaikataulussa ja mahdolliset maksulykkäykset eivät näy kansantalouden tilinpidon mukaisessa julkisen talouden nettoluotonannossa, mutta lisäävät velanottotarvetta väliaikaisesti.

Koronavirustilanteen vuoksi päätettyjä toimia, joilla on vaikutusta julkisen talouden nettoluotonantoon

	2020	2021	2022
	miljoonaa euroa		
Yritysten tukeminen	1 252	355	206
Josta:			
Business Finlandin ja ELY-keskusten yrityksille häiriötilanteessa myöntämät avustukset	956	200	45
Yksinyrittäjien maksuvalmiuden tukeminen	250		
Tuki maatalous- ja luonnonvaratalousyrityksille	47		
Arvioitu Finnveran takaustappiokorvausten lisäys		155	161
Työttömyysturvan laajennus: omavastuuajan poistaminen, lomautusmenettelyn nopeuttaminen ja pienyrityksille oikeus työttömyysturvaan	284		
Sosiaalietuuksien laajennus: Pienten lasten vanhempien ja ulkomailta saapuvien tuki	94		
Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit ja varustehankinnat	691		
Muut koronatilanteesta johtuvat menolisäykset	440	2	2
Menolisäykset yhteensä	2 761	356	207
Yksityisen sektorin työeläkemaksun alennus 1.5.-31.12.2020. Rahoitus työeläkejärjestelmän EMU-puskurista. Puskuria kartutetaan uudelleen korottamalla työeläkemaksua vuosina 2022-2025.	-1 050		263
Tuloihin vaikuttavat toimet yhteensä	-1 050	0	263
Vaikutus nettoluotonantoon yhteensä	-3 811	-356	55

Toimet, joilla ei ole suoraa vaikutusta julkisen talouden nettoluotonantoon

	miljoonaa euroa
Huojennukset 1.3.2020 tai sen jälkeen erääntyneitä veroja koskevien maksujärjestelyiden ehtoihin sekä viivästyskoron alentaminen 7 prosentista 4 prosenttiin. Vaikutusarvio vuoden 2020 verotulojen viivästymisestä vuoteen 2021.	1 400
Mahdollisuus lykätä työeläkemaksuja 3 kuukaudella	
Finnveran kotimaan rahoitusvaltuuksien nostaminen 4,2 mrd. eurosta 12 mrd. euroon. Nykyvaltuuksista on käytetty n. 2 mrd. euroa, joten mahdollinen lisärahoitus n. 10 mrd. euroa.	10 000
Business Finlandin lainavaltuuksien lisääminen, vuosien 2020-2022 korotus yhteensä	300
Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääoman korotus uuden vakautusohjelman perustamiseen	150
TyEL-takaisinlainausten helpottaminen	
Valtiontakaus Finnairin rahoitustarpeisiin	600
Valtiontakaus varustamoyhtiöille huoltovarmuudelle tärkeän rahtiliikenteen varmistamiseksi	600
Luottolaitosten pääomavaatimusten laskeminen	30 000
Suomen Pankin sijoitukset yritystodistuksiin	1 000
Valtion eläkerahaston sijoituksia kotimaisiin yritystodistuksiin kasvatetaan enintään 1 mrd. euroon	1 000

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-336-6 (pdf)

Huhtikuu 2020